

TÜRKÇE ÖĞRETMENİ ADAYLARININ ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE YÖNELİK TUTUMLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Mehmet TEMİZKAN*

Öz

Bu çalışmada Türkçe öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları değerlendirilmiştir. Araştırmaya Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü 4. sınıflarından toplam 160 öğrenci örneklem olarak alınmıştır. Veri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen “Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği” (ÖMYTÖ) kullanılmıştır. Ölçekte toplam 31 madde bulunmaktadır. Ölçeğin güvenilirlik ve geçerliğini sağlamak amacıyla güvenilirlik ve faktör analizine başvurulmuştur. Ayrıca verilerin çözümlenmesinde frekans ve yüzde analizleri kullanılmıştır. Sonuç olarak öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilgi duydukları, bu mesleği sevdikleri, meslekle ilgili bazı alanlarda kendilerini yetersiz hissettikleri tespit edilmiştir.

***Anahtar Sözcükler:** Tutum ölçeği, öğretmenlik mesleği, öğretmenlik mesleğine yönelik tutum.*

Abstract

In this study was evaluated the attitudes of Turkish teacher candidates related to teacher profession. The study was applied on 160 students from Gazi University, Gazi Education Faculty, and Turkish Teacher Department. In this study was used “The Attitude Scale of toward Teacher Profession” because gathering data which developing by researcher. There are 31 items in the scale. Because provide the reliability and validity of attitude scale was applied reliability and factor analysis. Furthermore was used frequency and percent process in the analysis of data. In result was determined that teacher candidates are interesting to teacher profession and they are loving teacher profession and they are feeling inadequate themselves in some areas related to teacher profession.

***Keywords:** Attitude scale, teacher profession, teachers' attitudes toward teacher profession.*

Giriş

İnsan, bir yandan toplum içinde yaşayan ve çeşitli gruplarla etkileşim içinde olan sosyal bir varlık; diğer yandan birey olma özellikleri gösteren psikolojik ve karmaşık bir sistemdir. Doğduğu andan itibaren çevresiyle etkileşime giren insan çeşitli kişilik özellikleri, davranış biçimleri, yaşam felsefesi ve tutumlar geliştirerek sosyalleşmektedir. Bu sosyalleşme süreci içinde tutumlar önemli bir yere sahiptir.

Tutum kavramı hakkında çok sayıda tanım yapılmıştır. Alport'a (1935: 793) göre tutum "bireyin bütün nesnelere karşı göstereceği tepkiler ve durumlar üzerinde yönlendirici veya etkin bir güç oluşturan, ussal ve sinirsel bir davranışta bulunmaya hazır olma hâlidir." Bu tanım, tutum kavramına psikolojik bir bakış açısıyla yaklaşma eğilimi taşımaktadır. Bohner ve Wanke (2002: 5) tutumu "insan bireyselliğinin merkez parçası" olarak tanımlamaktadırlar. İnceoğlu'na göre (2004: 19) tutum, bireyin kendine veya çevresindeki herhangi bir nesne, toplumsal konu ya da olaya karşı deneyim, bilgi, duygu ve motivasyonuna dayanarak örgütlediği zihinsel, duygusal ve davranışsal bir tepki ön eğilimidir." Krech (1965: 26) tutum kavramını "bireyin yaşamındaki bir olaya karşı güdüsel, duygusal, algısal ve zihinsel süreçlerinin kalıcı ve sürekli bir örgütlenmesi" olarak tanımlamaktadır.

Tutum tanımlarında dikkati çeken nokta, her bilim adamının bu kavramı kendi çalışma alanı açısından tanımlamaya çalışmasıdır. Bu durum tutum kavramı hakkında çok sayıda tanımın ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Ancak tanımlardan hareket ederek tutum kavramının genel anlamda bireyin, herhangi bir durum, olay veya nesneyle ilgili olarak sahip olduğu tepki eğilimini ifade ettiği söylenebilir.

Her tutumun bir konusu vardır. Bir olay, bir durum, bir birey, bir nesne, bir topluluk, kültür vb. tutumun konusu olabilir. Ayrıca gelenek ve görenekler, çeşitli davranış biçimleri ve günlük hayatta karşılaşılan hemen her şey tutumun konusu olabilmektedir. Buna karşın herkesin her konuda bir tutumunun olması beklenemez. Herhangi bir konuda tutum sahibi olmak için o konuda bir yaşam deneyiminin olması gerekmektedir.

Her tutumu oluşturan bazı temel öğeler bulunmaktadır. Tutumların duygusal, zihinsel ve davranışsal olmak üzere üç ögesi vardır. Duygusal öge aynı zamanda bireyin değerler sistemi ile de yakından ilişkilidir. Bireyin bir nesne, bir kişi ile ilişkiye geçerken sahip olduğu ya da içinde yer aldığı değer sistemi, onun ilişki biçiminin oluşmasına önemli ölçüde etki eder. Tutumun konusunu oluşturan kişi, durum, olay veya nesneye ilişkin olarak sahip olunan her türlü bilgi, deneyim, inanç ve düşüncüyü içeren zihinsel ya da bilişsel öge tutumun önemli bir kesitini

oluşturmaktadır. Tutumun zihinsel ögesi, bireyin genellikle çevresindeki uyarıcılara ilişkin olarak yaşadığı deneyimlerden kaynağını alan bilgi birikimine dayanır. Davranışsal öge ise bireyin belli bir uyarıcı grubundaki tutum konusuna karşı davranış eğilimini yansıtır. Bu davranış eğilimleri sözlerden ya da hareketlerden yola çıkılarak gözlenebilir. Duygusal davranış, tutum konusunun hoşça giden ya da gitmeyen bir durumla ilişkilendirilmesi sonucu ortaya çıkar. Tutumun bu üç ögesi karşılıklı etkileşim içindedir ve bunlar arasında bir uyum ve örgütlenme olmadığı sürece tutumun oluşması da mümkün olmamaktadır.

Tutumların özelliklerinden biri de her tutumun bir yönünün olmasıdır. Birey herhangi bir konuya karşı olumlu ya da olumsuz bir eğilime sahiptir. Tutum olumlu ise nesne, olay ya da kişiye karşı olumlu duygular, değerlendirmeler ve eğilimler; tutum olumsuz ise olumsuz duygular, değerlendirmeler ve eğilimler söz konusudur. Tutumun yönü olumlu olduğu zamanlarda birey tutumun konusuna yaklaşır, olumsuz olduğu durumlarda da tutumun konusundan uzaklaşır (İnceoğlu, 2004: 48).

Tutumlar öncelikle sosyal psikolojinin konusu ve anahtar kavramlarından biri olarak ortaya çıkmıştır. Zamanla hem kuramsal gelişmeler hem de yöntem açısından kaydedilen ilerlemeler, tutumların çok çeşitli bilim dallarının araştırma ve inceleme alanına girmesini sağlamıştır. Eğitim bilimleri de bunlardan biridir. Son yıllarda eğitim bilimleri alanında, tutum konusunun incelenmesine önem verildiği görülmektedir.

Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş sürecinde bilim ve teknolojide çok hızlı bir gelişim meydana gelmektedir. Bu gelişim sürecinde yönetim, ekonomi, hukuk, sağlık gibi alanlardan birinde ortaya çıkan gelişme ve değişme diğer sistemleri de etkilemektedir. Eğitim sistemi de bu alanlardan biridir ve diğer alanlardaki gelişmeler, eğitim sistemlerinden beklentilerin artmasına yol açmaktadır. Eğitim sistemi hemen bütün toplumlarda genel olarak üç öge üzerine kurulmuştur. Bunlar öğrenci, öğretmen ve eğitim programlarıdır. Eğitimin etkili olabilmesi ve amaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirebilmesi bu ögeler arasındaki uyuma bağlıdır. Bunlardan birisinin istenen niteliklerden yoksun olması, eğitim sürecini doğrudan etkilemektedir. Ancak bu üç ögeden birisi olan “öğretmen”in diğer iki öge olan öğrenci ve öğretim programlarını etkileme gücü diğerlerinden fazladır (Katkat ve Mızrak, 2003: 1).

Toplumun eğitimden ve dolayısıyla öğretmenlerden beklentilerinin artması, eğitim sistemi içinde öğretmenlerin rollerini oldukça farklılaştırmıştır. Bu durum öğretmen yetiştirilmesinin önemini de arttırmaktadır. Ekonomi, teknoloji, yönetim gibi

alanlardaki hızlı değişmelerin yansımaları eğitim programlarında yer almalı ve öğretmenlerin, bilgi, beceri ve yöntemler konusunda etkin bir şekilde yetiştirilmeleri sağlanmalıdır.

Öğretmen yetiştirme çok yönlü bir süreçtir. Bu süreç, öğretmenlerin çok yönlü gelişmelerini temel alır. Bu bağlamda, öğretmen yetiştirme programlarının önemli bir dayanağının alan bilgisi olduğu tartışılmaz bir gerçektir. Öğretmenlerin öncelikle sağlam bir alan bilgisine ve disiplinine sahip olması gerekir. Bununla birlikte öğretmenler sadece alanlarındaki bilgileri öğrenmiş kişiler olarak görülmemektedir. Öğretmenler, öğrencilerinin davranışlarında istenen değişmeleri gerçekleştirecek kişiler olarak pedagojik bilgi ve becerilerle donatılmalı, öğretim yöntem ve tekniklerini kullanma konusunda yeterli bir düzeye getirilmelidir. Çünkü öğretmen, öğrencilerinin davranışları üzerinde çalışır, eğittiği her öğrencisinin önceden saptanmış amaçlara ulaşmasına yardım eder ve onların istedik davranışlara sahip birer kişi olmalarını sağlar. Öğrencilerin gelişim basamaklarını ve sorunlarını tanımadan yalnızca ders anlatmaya dayanan öğretimin, eğitim açısından bir değeri yoktur. “Bu tip bir öğretmen, dersinin öğretmeni olmakta fakat öğrencilerinin öğretmeni olamamaktadır” (Azar, 2003).

Öğretmenlik; bilgi ve becerilerin yanı sıra tutum ve düzenli alışkanlıkları da gerektiren bir meslektir. “Bu nedenle okullarda öğrenim gören öğretmen adaylarının meslekle ilgili değer ve tutum kazanmaları da, en az bilgi kadar gereklidir” (Çeliköz ve Çetin, 2004). Gökçe (1995) ve Jeans (1995) öğretmenlerin tutum ve davranışlarının öğrenciler üzerinde çok önemli bir etkiye sahip olduğunu vurgulamaktadırlar. Küçükahmet’e göre (2003: 68) tutumlar, “öğretmenlerin öğrencileri etkileyen en önemli kişilik özelliklerinden birisidir ve özellikle mesleğe, öğrenciye ve okul çalışmalarına yönelik tutumlar, öğrencilerin öğrenmesine ve kişiliğine geniş ölçüde etki etmektedir”.

Öğretmenlerin mesleklerine yönelik tutumları genel olarak onların, mesleklerini sevmeleri, mesleklerine bağlı olmaları, toplumsal olarak mesleklerinin gerekli ve önemli olduğunun bilincine ulaşmaları ve meslekleri dolayısıyla kendilerini sürekli geliştirmek durumunda olduklarına inanmaları ile ilgilidir. Bu konulardaki olumlu ya da olumsuz tutumlar öğretmen adaylarının mesleki davranışlarını yönlendirmede oldukça etkili olmaktadır. Bu nedenle öğrencilerin öğrenme yaşantıları öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu tutumlar oluşturacak biçimde düzenlenmelidir. Çeliköz ve Çetin (2004)’e göre öğretmen adayları mesleklerine yönelik olumlu tutumlara sahip olarak yetiştirilebilirlerse, öğretmen olduklarında; görevlerini eksiksiz yerine getirirler, öğrencilere karşı daha olumlu

davranışlar sergilerler, araştırmacı olurlar, yaratıcı düşünür ve yenilikleri öğrenme ortamına kolayca aktarırlar. Olumlu tutumları el-yüz hareketlerine yansır ve öğrencileri daha kolay motive ederler, öğrencilere içten ve samimi davranırlar, katı kuralcı olmazlar, zamanlarını etkili kullanırlar, kısacası mesleklerini severek yaparlar, zevk alırlar ve dolayısıyla öğretmenin görev, sorumluluk ve rollerini daha iyi bir şekilde üstlenebilirler.

Araştırma ile İlgili Literatür

Tutumlarla ilgili olarak özellikle son yıllarda yapılan araştırma sayısının arttığı görülmektedir. Bu araştırmalardan bazıları şu şekilde özetlenebilir:

Akpınar “Eğitim Teknolojisiyle İlgili Öğrenmeyi Etkileyebilecek Bazı Etmenlere Karşı Öğretmen Yaklaşımları” isimli araştırmasında ülke genelinden 2139 öğretmen üzerinde çalışmış ve bu öğretmenlerin öğretimin niteliğini artırabilecek bazı değişkenleri algılama ve değerlendirme derecelerini incelemiştir. Araştırma sonucuna göre bayan öğretmenler öğretimin başarısını etkileyebilecek etmenleri erkek öğretmenlerden daha fazla önemsemektedir. Ayrıca hizmet içi eğitimlere gönüllü katılan öğretmenler hizmet içi eğitim çalışmalarını daha fazla önemsemekte ve öğrenci yeteneğinin iyi bir öğretimle gelişebileceğini; sınıfta çok soru sorulmasının öğretimin etkinliğini azaltmayacağını; öğretmenliğin doğuştan gelen bir yetenek olmadığını ve öğrenme ortamı estetiğinin öğrenmeyi etkilediğini düşünmektedirler.

Gömlüksiz “Geleceğin Öğretmenlerinin Kitap Okumaya İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi” isimli araştırmasında Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde okuyan toplam 350 öğrencinin kitap okuma alışkanlıkları ve kitap okumaya ilişkin görüş ve tutumlarını belirlemeye çalışmıştır. Araştırmanın sonucunda, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre kitap okumayı daha fazla sevdiğini, kitap okuma alışkanlığının ve kitap okumaya karşı isteğin kız öğrencilerde daha fazla olduğu belirlenmiştir. Hem erkek hem de kız öğrenciler kitap okumanın gerekliliğini kabul ederken, kitap okumanın etkisi ve yararının kız öğrenciler tarafından daha fazla benimsendiği araştırma ile ortaya konmuştur.

Gürbütürk “Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Görüşleri” isimli araştırmasında toplam 180 öğretmen adayı üzerinden öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin görüşlerini belirlemeye çalışmıştır. Sonuçta, öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleği ile ilgili olumlu görüşlere katıldıkları, olumsuz görüşlere katılmadıkları; cinsiyete göre, öğretmenlik mesleğine

ilişkin görüşler arasında fark olmadığı; anabilim dallarına göre, sınıf öğretmenliği anabilim dalındaki öğretmen adaylarının görüşlerinin, diğer anabilim dallarındaki adayların görüşlerinden anlamlı derecede farklı olduğu ortaya çıkmıştır.

Ekici “Biyoloji Öğretmenlerinin Laboratuvar Dersine Yönelik Tutum Ölçeği” isimli araştırmasında, biyoloji öğretmenlerinin laboratuvar dersine ilişkin tutumlarını belirleyen bir ölçek geliştirmeye çalışmıştır. Ölçek 117 biyoloji öğretmenine uygulanmıştır.

Akçay ve diğerlerinin “Bilgisayar Destekli Fen Bilgisi Öğretiminin Öğrenci Başarısına ve Tutumuna Etkisine Bir Örnek: Mol Kavramı ve Avogadro Sayısı” isimli araştırmalarında, ilköğretim 8. sınıf eğitim programında bulunan ve öğrencilerin kavrama gücünü çektiği mol kavramı ve Avogadro sayısı konuları kullanılarak hazırlanan bilgisayar destekli programın uygulanan yöntemlere bağlı olarak öğrencilerin tutumlarına ve başarılarına etkisini belirlemişlerdir. Araştırma sonucunda öğrencilerin fen bilgisi dersindeki başarılarında, fen bilgisi dersine karşı olan tutumlarında, fen bilgisi öğretmenine karşı olan tutumlarında ve bilgisayara karşı olan tutumlarında pozitif yönde gelişme olduğu belirlenmiştir.

Kazancı ve diğerleri “Biyoloji Öğretiminde Bilgisayar Kullanımının Öğrenci Tutumuna Etkisi” isimli araştırmada, eğitimde bilgisayar kullanımının öğrencilerin derse olan ilgisini artırma yönündeki etkisini belirlemeye çalışmışlardır. Sonuçlar değerlendirildiğinde öğrencilerin derse karşı olan tutumlarında anlamlı bir değişim izlenmemiştir.

Pehlivan “Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları ve Okul Tutumları Arasındaki İlişki” adlı çalışmasında Hacettepe Üniversitesi, Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı'nda öğrenim gören öğretmen adaylarının, öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve okul tutumları arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlamıştır. Çalışmada ayrıca öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarla okula yönelik tutumlar arasındaki ilişkinin sınıf düzeylerine göre dağılımı da belirlenmiştir.

Şahin “Ortaöğretim Öğrencilerinin ve Üniversite Öğrencilerinin Matematik Korku Düzeyleri” isimli araştırmasında matematik korku düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre öğrenciler üzerinde anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini incelemiştir. Araştırma sonucunda cinsiyet faktörünün, matematik dersi başarı düzeyi üzerinde anlamlı bir fark oluşturduğu fakat matematik korku düzeyleri üzerinde anlamlı bir fark oluşturmadığı bulunmuştur.

Doymuş ve diğerleri “İşbirlikçi Öğrenme Yönteminin Fen Bilgisi Dersinde Akademik Başarı ve Tutuma Etkisi” isimli çalışmada, işbirlikçi öğrenme yöntemi ile geleneksel öğrenme yönteminin Fen Bilgisi Dersinde öğrencilerin akademik başarısına tutumlarına ve derse karşı olan etkilerini değerlendirmeye çalışmışlardır. Araştırma kapsamındaki ilköğretim okullarından biri deney diğeri ise kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Deney grubunda işbirlikçi öğrenme yöntemi, kontrol grubunda ise geleneksel yöntem kullanılarak Fen Bilgisi dersinin ilgili ünitesi kapsamındaki konular işlenmiştir. Elde edilen veriler SPSS paket programına göre değerlendirilmiştir.

Çeliköz ve Çetin “Anadolu Öğretmen Lisesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarını Etkileyen Etmenler” isimli çalışmalarında, Hasan Ali Yücel Anadolu Öğretmen Lisesi ile Hasanoğlan Atatürk Anadolu Öğretmen Lisesi’ne devam eden 240 öğrencinin, sınıf, cinsiyet, öğretmenlik programı, ÖSS tercih sırası, anne ve babanın eğitim düzeyi, okul başarısı, kardeş sayısı, ailenin aylık geliri gibi değişkenlerin öğrencilerin tutumları üzerindeki etkinliğini araştırmışlardır. Sonuçta bu değişkenlerin hepsinin öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları üzerinde anlamlı bir fark oluşturduğu tespit edilmiştir.

Katkat ve Mızrak “Öğretmen Adaylarının Pedagojik Eğitimlerinin Problem Çözme Becerilerine Etkisi” isimli çalışmalarında, eğitim fakültelerinde öğretmen adaylarına uygulanan pedagojik formasyon müfredat programının amacına ulaşım ulaşımadığını incelemişlerdir. Bu amaçla farklı sınıflarda öğrenim gören öğretmen adaylarının problem çözme becerisinin, aldıkları pedagojik formasyon seviyelerine bağlı olarak farklılık gösterip göstermediği değerlendirilmiştir. Sonuç olarak sınıf seviyesi yükseldikçe problem çözme becerileri bakımından öğrenciler arasındaki farkın da yükselen sınıf lehine arttığı görülmektedir. Yani alt sınıfların problem çözme becerilerinin üst sınıflara oranla daha düşük olduğu görülmektedir.

Oktar ve Bulduk “Ortaöğretim Kurumlarında Çalışan Öğretmenlerin Davranışlarının Değerlendirilmesi” isimli çalışmalarında ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin kendi görüşlerine göre, öğretmenlik davranışlarının yeterlik düzeylerini belirlemeye çalışmışlardır. Araştırmaya göre öğretmenler dersi plânlama aşamasında kendilerini yeterli görmektedirler. Sınıf içi davranışlarda ise öğretmenler kendilerini dersin giriş aşamasında yer alan, öğrencilerin dikkatini çekme, yeni öğrenme ile ilgili daha önceki öğrenmeleri hatırlatma konularında yeterli görünürken öğrencileri hedeflerden haberdar etme konusunda yetersiz görmektedirler.

Yöntem

Bu bölümde çalışmanın amacı, çalışma grubu ve özellikleri, verilerin toplanması ve analizi ile sayıltı ve sınırlılıklara yer verilmiştir.

Amaç

Çalışmanın amacı Türkçe öğretmen adaylarının Türkçe öğretmenliği mesleğine yönelik tutumlarını tespit etmek ve bu doğrultuda bazı önerilerde bulunmaktır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni Türkçe öğretmenliği bölümlerinde okumakta olan dördüncü sınıf öğrencileridir. Bu öğrencilerden Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü'nde okumakta olan 160 öğrenci araştırmanın örneklem grubunu oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak tutum ölçeği kullanılmıştır. Türkçe öğretmenliği bölümü son sınıf öğrencilerinin öğretmenlik mesleği ile ilgili tutumlarını belirlemek amacıyla 35 maddelik bir ölçek hazırlanmış, yapılan analizlerden sonra ölçekteki madde sayısı 31'e düşürülmüştür.

Verilerin Toplanması

Beşli likert tipinde olan tutum ölçeği, geçerlik ve güvenilirlik analizleri için 55 kişilik bir öğrenci grubuna uygulanmıştır. Ölçekteki seçenekler “Kesinlikle Katılıyorum”, “Katılıyorum”, “Kararsızım”, “Katılmıyorum”, “Kesinlikle Katılmıyorum” şeklinde sıralanmaktadır. Öğrencilerden, duygu ve düşüncelerini en iyi yansıttığını düşündükleri seçeneği işaretlemeleri istenmiştir. Araştırmadan elde edilen veriler bilgisayar paket program SPSS 10.0 kullanılarak analiz edilmiştir. Ölçeğin kapsam geçerliğini sağlamak üzere madde toplam test korelasyonu, yapı geçerliğini sağlamak amacıyla da faktör analizine başvurulmuştur. Aşağıda ölçeğin kapsam geçerliğinin analizi sonucunda elde edilen madde toplam test korelasyonları verilmiştir.

Tablo 1

Türkçe Öğretmenliği Mesleğine İlişkin Tutum Ölçeği Deneme Formunun Madde Toplam Test Korelasyonları

Madde No	r	Madde No	r	Madde No	r	Madde No	r
1	.456	11	.471	21	.498	31	.596
2	.584	12	.678	22	.519	32	.496
3	.571	13	.544	23	.548	33	.298
4	.596	14	.385	24	.681	34	.564
5	.435	15	.576	25	.464	35	.603
6	.417	16	.432	26	.586		
7	.521	17	.528	27	.561		
8	.532	18	.462	28	.651		
9	.363	19	.302	29	.568		
10	.578	20	.432	30	.509		

Tabloda 35 maddelik ölçeğin alfa katsayıları yer almaktadır. Bunlardan .400'ün altında olan maddeler güvenilir olmayan maddeler olarak değerlendirilmiştir. Bu nedenle 9., 14., 19. ve 33. maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Böylece ölçekteki madde sayısı 31'e düşmüştür.

Ölçeğin yapı geçerliğini sağlamak amacı ile faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi sonucunda, ölçeği oluşturan maddelerin beş faktör şeklinde dağılım gösterdikleri izlenmiştir. Faktör gruplarına ilişkin maddeler ve bu maddelerin faktör yükleri Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2

Faktör Analizi Sonuçlarına Göre Oluşan Faktör Grupları ve Bu Grupları Oluşturan Maddelerin Faktör Yükleri

1. Faktörü Oluşturan Maddeler	Faktör Yükleri	2. Faktörü Oluşturan Maddeler	Faktör Yükleri	3. Faktörü Oluşturan Maddeler	Faktör Yükleri	4. Faktörü Oluşturan Maddeler	Faktör Yükleri	5. Faktörü Oluşturan Maddeler	Faktör Yükleri
1	.596	25	.626	31	.608	5	.593	15	.405
4	.595	21	.668	28	.656	10	.523	16	.524
6	.573	13	.601	11	.691	14	.657	18	.568
26	.611	9	.659	12	.534	17	.568	19	.469
		7	.595	3	.531	29	.587	20	.587
		2	.484					22	.692
		8	.584					23	.469
								24	.587
								27	.602
								30	.631

Tabloda ölçeği oluşturan maddelerin faktör yükleri görülmektedir. Buna göre birinci faktör yükü dört maddeden, ikinci faktör yükü altı maddeden, üçüncü faktör yükü altı maddeden, dördüncü faktör yükü beş maddeden ve beşinci faktör yükü on maddeden oluşmaktadır. Elde edilen sonuçlara göre faktör yükleri, mesleğe ilgi duyma, mesleğe bağlılık, mesleği sevme, mesleğin gerekliliğine inanma ve meslekle ilgili yeterlilik düzeyleri olmak üzere beş madde altında adlandırılmaya çalışılmıştır.

Türkçe öğretmenliği mesleğine yönelik tutum ölçeğinin güvenilirlik derecesini saptamak için de Cronbach Alpha katsayısı kullanılmıştır. 35 maddelik tutum ölçeğinin Cronbach Alpha katsayısı .78 olarak belirlenmiştir. Geçerlik ve güvenilirlik işlemleri sonucunda ölçekteki madde sayısı 31'e düşmüş, güvenilirlik katsayısı da .86 olmuştur. Bu durum ölçeğin güvenilir olduğunun bir göstergesidir.

Bu işlemlerden sonra asıl uygulama yapılmış ve veriler bilgisayar ortamına aktarılarak frekans ve yüzde analizleri ile çözümlenmiştir.

Sınırlılıklar

Araştırma 2005-2006 eğitim öğretim yılında yapılmıştır.

Araştırma toplam 160 öğrenci üzerinde yürütülmüştür.

Sayıtlar

Araştırmaya katılan öğrenciler, kendilerine verilen tutum ölçeğini samimi bir şekilde doldurmuşlardır.

Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın bu bölümünde öğrencilerin tutum ölçeğine verdikleri yanıtlar, faktör yükleri de göz önüne alınarak sunulmuştur. Yapılan faktör analizi sonucunda tutum ölçeğinin beş faktör yükünden oluştuğu anlaşılmıştır. Bunlar öğretmenlik mesleğine ilgi duyma, öğretmenlik mesleğine bağlılık, öğretmenlik mesleğini sevme, toplumsal açıdan Türkçe öğretmenliği mesleğinin gerekliliğine inanma ve Türkçe öğretmenliği mesleği açısından gerekli olan yeterliliklerdir. Bu faktör yüklerinin her birine ait bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir.

1. Türkçe Öğretmenliği Mesleğine İlgi Duyma Konusundaki Bulgular ve Yorumlar

Bu faktör yükü altında dört madde bulunmaktadır. "Türkçe öğretmenliğiyle ilgili her şey ilgimi çeker." maddesine öğrencilerin %1,2'si kesinlikle katılmıyorum,

%1,8'i katılmıyorum, %2,4'ü kararsızım, %34,85'i katılıyorum, %59,25'i de kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir.

“Boş zamanlarımda Türkçe öğretmenliğiyle ilgili çalışmalar yapmaktan hoşlanırım.” maddesi öğrenciler tarafından %0 oranında kesinlikle katılmıyorum, %4,8 oranında katılmıyorum, %12,5 oranında kararsızım, %59,25 oranında katılıyorum, %22,7 oranında kesinlikle katılıyorum şeklinde cevaplanmıştır.

“Sürekli okumayı ve araştırmayı gerektirdiği için Türkçe öğretmenliğinden hoşlanmıyorum.” maddesine öğrencilerin %38,7'si kesinlikle katılmıyorum, %48,55'i katılmıyorum, %5,4'ü kararsızım, %5,4'ü katılıyorum, %1,2'si de kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir.

“İyi bir Türkçe öğretmenin mesleği boyunca kendini geliştirmesi gerektiğine inanıyorum.” maddesi öğrenciler tarafından %4,8 oranında kesinlikle katılmıyorum, %0 oranında katılmıyorum, %0,6 oranında kararsızım, %20,3 oranında katılıyorum, %73,55 oranında kesinlikle katılıyorum şeklinde cevaplanmıştır.

Buna göre öğrencilerin %94,1 gibi çok büyük bir kısmı çok kısa bir süre sonra yapmaya başlayacakları Türkçe öğretmenliği ile ilgili her şeyin ilgilerini çektiğini düşünmektedir. Bu durum öğrencilerin, meslekleriyle ilgili bilgi ve belgelere yüksek düzeyde olumlu tutum geliştirdikleri anlamına da gelmektedir. Bu maddeyi mesleğe ilgi duyma faktör yükü altında bulunan diğer maddelere verilen yanıtlar da desteklemektedir. Örneğin öğrencilerin %93,85 gibi tamamına yakın bir kısmı Türkçe öğretmenlerinin kendilerini sürekli geliştirmesi gerektiğine inanmaktadır. Ayrıca öğrencilerin %87,25'i sürekli okumayı gerektirdiği için Türkçe öğretmenliğine karşı soğuk durma görüşüne katılmamaktadırlar. Aynı zamanda öğrenciler % 81,25 oranında da boş zamanlarında Türkçe öğretmenliği ile ilgili çalışmalar yapmaktan hoşlandıklarını belirtmişlerdir.

Bir öğretmen adayı için boş zamanlarını mesleği ile ilgili çalışmalarla geçirmek önemlidir. Bu durum hem mesleğe hazırlık hem de genel kültür düzeyinin yükseltilmesi açısından gereklidir. Öğrenciler verdikleri yanıtlarda boş zamanlarında Türkçe öğretmenliği ile ilgili olarak % 81,25 oranında çalışmalar yapmaktan hoşlandıklarını belirtmektedirler. Bu durum, Türkçe öğretmenliğiyle ilgili her şeyin ilgilerini çekme oranıyla (%94,1) örtüşmekte ve tutarlılık sağlamaktadır.

Öğretmenlik mesleğinin bütün alanları ve özellikle de Türkçe öğretmenliği, bu mesleği yapanların kendilerini sürekli olarak yenilemelerini ve geliştirmelerini gerektirmektedir. Öğrenciler bu konuya karşı %87,25 gibi büyük bir oranda olumlu

tutum geliştirmişlerdir. Bu durum geleceğın öğretmenlerinin verimliliğı açısından sevindirici bir nitelik taşımaktadır.

Öğrenciler %93,85 oranında Türkçe öğretmeninın mesleğı boyunca kendini geliştirmesi gerektiğine inanmaktadır. Ancak mesleğे devam etmekte olan öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun da kendini yenilemekten uzak olduğu bilinmektedir. Bu durum sosyal yaşam ve onun getirdiğı şartlar, ekonomik zorluklar, çalışılan yerin şartları gibi nedenlerle ortaya çıkmaktadır. Mesleğе başlamak üzere olan öğretmen adaylarının kendilerini geliştirmeye karşı yüksek bir seviyede olumlu tutuma sahip olmaları, bu şartların iyileştirilmesini gerektiren bir gösterge olarak algılanabilir.

2. Türkçe Öğretmenliğı Mesleğine Bağıllık Konusundaki Bulgular ve Yorumlar

Bu faktör yükü altında yedi madde bulunmaktadır. Bunlardan “Ne kadar zor şartlarda olursa olsun Türkçe öğretmeni olacağımı düşünmekten mutlu oluyorum.” maddesi öğrenciler tarafından %3 oranında kesinlikle katılmıyorum, %3,6 oranında katılmıyorum, %8,05 oranında kararsızım, %39,9 oranında katılıyorum, %44,95 oranında kesinlikle katılıyorum şeklinde cevaplanmıştır. Öğrenciler bu maddeye karşı %84,85 oranında olumlu tutum geliştirmişlerdir.

“Eğitim fakültesi mezunu olmayanların Türkçe öğretmenliğı yapmasını doğru bulmuyorum.” maddesine öğrencilerin %6,85’i kesinlikle katılmıyorum, %4,2’si katılmıyorum, %4,2’si kararsızım, %20,9’u katılıyorum, %63,1’i de kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Öğrencilerin %84’ü eğitim fakültesi mezunu olmayanların Türkçe öğretmenliğı yapmalarına karşı olumsuz tutum takınmaktadır.

“Okuldaki eğitim ve öğrencilerin yetiştirilmesi açısından Türkçe öğretmenliğı, diğеr dal öğretmenliklerinden daha önemlidir.” maddesine öğrencilerin %1,2’si kesinlikle katılmıyorum, %2,4’ü katılmıyorum, %1,2’si kararsızım, %47,95’i katılıyorum, %46,75’i de kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir.

“Benim için en uygun mesleğın Türkçe öğretmenliğı olduğuna inanıyorum.” maddesine öğrencilerin %1,2’si kesinlikle katılmıyorum, %10,45’i katılmıyorum, %16,1’i kararsızım, %28,6’sı katılıyorum, %42,9’u da kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir.

Buna göre öğrencilerin %71,5'i kendileri için en uygun mesleğin Türkçe öğretmenliği olduğu görüşündedir. Kendileri için en uygun mesleğin Türkçe öğretmenliği olduğuna katılmayanlarla bu konuda kararsız olanların oranı ise %28,5 olarak belirlenmiştir. Bu oran küçümsenemeyecek bir derecededir ve bunun sebeplerinin araştırılması gerekmektedir.

“Maddi yönü iyileştirilirse Türkçe öğretmenliğini daha büyük zevkle yaparım.” maddesine öğrencilerin %33,05'i kesinlikle katılmıyorum, %34,85'i katılmıyorum, %12,5'i kararsızım, %4,2'si katılıyorum, %14,9'u da kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Buna göre öğrencilerin %67,9'u öğretmenlik mesleğini maddi olanakları genişletilirse daha zevkle yapacağını düşünmezken; %31,6 oranındaki öğrenci mesleklerini yapmaları yönünden maddi olanakların önemli olduğu görüşünde birleşmiştir.

“Dershanelerde çalışma imkânı bulursam Millî Eğitim Bakanlığı kadrolarında Türkçe öğretmenliği yapmayı düşünmem.” maddesine öğrencilerin %35,45'i kesinlikle katılmıyorum, %27,4'ü katılmıyorum, %23,9'u kararsızım, %4,8'i katılıyorum, %7,45'i de kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Buna göre öğrenciler %62,85 oranında dershanelerde çalışmayı düşünmediklerini; %36,15 oranında da bu konuyu değerlendirebileceklerini ifade etmişlerdir. Dershaneler, öğretmenlere maddi açıdan daha rahat olanaklar sunmaktadır. Buna rağmen öğrenciler %62,85 oranında bu seçeneği düşünmediklerini ortaya koymaktadırlar. Bir önceki soruda da öğrenciler maddi olanakların genişletilmesiyle öğretmenlik mesleğini daha zevkle yapmaları arasında bir bağlantı olmadığı görüşünde (%67,9) birleşmişlerdir. Dershane çalışmayı düşünmeyenlerin oranının da (%62,85) bu orana çok yakın olması, öğrencilerin bu düşüncelerinde tutarlı olduklarının bir göstergesidir.

“Mümkün olsa Türkçe öğretmenliği yerine başka bir mesleği seçerdim.” maddesine öğrencilerin %41,1'i kesinlikle katılmıyorum, %32,45'i katılmıyorum, %14,3'ü kararsızım, %10,45'i katılıyorum, %1,2'si de kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Öğrenciler %73,55 oranında seçmiş oldukları meslekten memnun görünmektedirler. Ancak bu soruda üzerinde önemle durulması gereken nokta, öğrencilerin % 25'in üstünde kalan kısmının son sınıfta bile seçmiş oldukları mesleği değiştirme eğilimi taşımalarıdır. Bunun nedenlerinin araştırılması ve çözüm önerilerinin hayata geçirilmesi son derece önem taşımaktadır.

3. Türkçe Öğretmenliği Mesleğini Sevme Konusundaki Bulgular ve Yorumlar

Bu faktör yükü altında beş madde vardır. “Türkçe öğretmenliği özveri gerektiren, sorumluluk isteyen, zor ve bir meslektir.” maddesine öğrencilerin %1,8’i kesinlikle katılmıyorum, %1,2’si katılmıyorum, %3’ü kararsızım, %33,05’i katılıyorum, %60,45’i de kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir.

“Türkçe öğretmenliğinin manevi doyumunu diğer mesleklere göre daha yüksektir.” maddesine öğrencilerin %0,6’sı kesinlikle katılmıyorum, %5,4’ü katılmıyorum, %13,1’i kararsızım, %38,1’i katılıyorum, %42,3’ü de kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir.

“Türkçe öğretmenliği zevk olarak yapılabilecek bir meslektir.” maddesine öğrencilerin %0’ı kesinlikle katılmıyorum, %1,2’si katılmıyorum, %6,25’i kararsızım, %39,9’u katılıyorum, %52,4’ü de kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir.

“Türkçe öğretmenliğinin öğrencilere sevgi, doğruluk vb. erdemleri öğretebilmek için iyi bir meslek olduğunu düşünüyorum.” maddesine öğrencilerin %1,2’si kesinlikle katılmıyorum, %1,2’si katılmıyorum, %1,2’si kararsızım, %29,2’si katılıyorum, %66,7’si de kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir.

“Türkçe öğretmenliği bölümünü iş garantisi olduğu için seçtim.” maddesine öğrencilerin %17,9’u kesinlikle katılmıyorum, %33,05’i katılmıyorum, %9,25’i kararsızım, %33,65’i katılıyorum, %5,4’ü de kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir.

Toplumsal açıdan Türkçe öğretmenliği mesleğinin gerekliliğine inanma konusundaki öğrenci tutumları, Türkçe öğretmenliğinin özveri gerektirdiği (%93,5); öğrencilere bazı erdemlerin kazandırılmasında etkili olduğu (80,3); diğer öğretmenlik alanlarına göre manevi doyum düzeyinin yüksekliği (92,3) ve zevk alınarak yapılacak bir meslek olduğu (95,9) noktalarında yoğunlaşmaktadır. Buna göre öğrenciler, Türkçe öğretmenliğinin toplum ve birey hayatı açısından gerekli olduğuna yönelik olumlu tutumlar geliştirmişlerdir.

4. Toplumsal Açıdan Türkçe Öğretmenliğinin Gerekliliğine İnanma Konusundaki Bulgular ve Yorumlar

Bu faktör yükü altında beş madde bulunmaktadır. Bunlardan “Topluma karşı olan sorumluluğumu Türkçe öğretmeni olarak daha iyi yerine getirebilirim.”

maddesine öğrencilerin %5,4'ü kesinlikle katılmıyorum, %3'ü katılmıyorum, %6,85'i kararsızım, %41,1'i katılıyorum, %42,9'u da kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir.

“Türkçe öğretmenliğinin toplumdaki değerini kaybettiğini düşünüyorum.” maddesine öğrencilerin %20,9'u kesinlikle katılmıyorum, %23,3'ü katılmıyorum, %17,4'ü kararsızım, %23,9'u katılıyorum, %13,1'i de kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir.

“Dilin kirlenmesine karşı Türkçe öğretmeni olarak daha iyi mücadele edebileceğime inanıyorum.” maddesine öğrencilerin %0'ı kesinlikle katılmıyorum, %0,6'sı katılmıyorum, %8,65'i kararsızım, %55,4'ü katılıyorum, %34,85'i de kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir.

“Okullarda demokratik bir öğrenme ortamının sağlanmasında Türkçe öğretmenliğinin payı büyüktür.” maddesine öğrencilerin %0'ı kesinlikle katılmıyorum, %3'ü katılmıyorum, %16,1'i kararsızım, %50'si katılıyorum, %30,4'ü de kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir.

Okullarımızdaki demokrasi eğitiminin amacı, demokratik tutum ve davranışları benimseyen bireyler yetiştirmektir. Bu bireyleri yetiştirecek öğretmen faktörü çok önemlidir. Öğrenciler bir Türkçe öğretmeni olarak sınıfta demokratik davranışları kazandıracaklarına % 80,4 oranında inanmaktadırlar. “Demokratik bir sınıf ortamının varlığı, öğrenci başarısını etkileyen önemli faktörlerden biri olduğu kadar öğrencilerde demokratik tutum ve davranışların geliştirilmesinde de önemli bir faktördür. Elbette bütün derslerin demokratik eğitime önemli bir katkısı vardır. Ancak bu genel yaklaşımın yanında bazı derslerin demokrasi eğitiminde daha ağırlıklı bir rol oynayacağı da şüphesizdir. Mesela Türkçe ve Edebiyat derslerinde demokratik değerleri destekleyici nitelikteki okuma parçalarının seçimine özen gösterilebilir” (Büyükkaragöz, 1989: 27).

“Öğrencileri hayata hazırlamada Türkçe öğretmenlerine çok büyük görevler düşmektedir.” maddesine öğrencilerin %1,8'i kesinlikle katılmıyorum, %0,6'sı katılmıyorum, %1,2'si kararsızım, %34,25'i katılıyorum, %61,9'u da kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir.

5. Mesleki Yeterlilik Düzeyi Üzerine Görüşler Konusundaki Bulgular ve Yorumlar

Bu faktör yükü altında on madde bulunmaktadır. Bunlardan “Türkçe öğretmenliği öğretim teknolojilerinden en üst düzeyde yararlanmayı gerektirir.” maddesine öğrencilerin %0'ı kesinlikle katılmıyorum, %2,4'ü katılmıyorum,

%14,9'u kararsızım, %49,15'i katılıyorum, %33,05'i de kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir.

“Türkçe öğretmenliği yaparken uygun araç gereç ve materyal hazırlamakta zorlanırım.” maddesine öğrencilerin %7,45'i kesinlikle katılmıyorum, %47,95'i katılmıyorum, %27,4'ü kararsızım, %12,1'i katılıyorum, %4,8'i de kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir.

“Bir Türkçe öğretmeni adayı olarak kendimi genel kültür açısından yetersiz hissediyorum.” maddesine öğrencilerin %9,25'i kesinlikle katılmıyorum, %41,1'i katılmıyorum, %22,1'i kararsızım, %22,1'i katılıyorum, %2,4'ü de kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir.

“Kendimi bir Türkçe öğretmeni adayı olarak alan bilgisi dersleri açısından yetersiz görüyorum.” maddesine öğrencilerin %7,45'i kesinlikle katılmıyorum, %34,85'i katılmıyorum, %16,1'i kararsızım, %37,5'i katılıyorum, %3,6'sı da kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir.

“Bir Türkçe öğretmeni adayı olarak pedagojik formasyon açısından kendimi yeterli bulmuyorum.” maddesine öğrencilerin %10,45'i kesinlikle katılmıyorum, %40,05'i katılmıyorum, %18,5'i kararsızım, %25'i katılıyorum, %4,8'i de kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir.

“Kendimi öğretim yöntem ve tekniklerini etkili kullanacak düzeyde hissetmiyorum.” maddesine öğrencilerin %11,05'i kesinlikle katılmıyorum, %52,4'ü katılmıyorum, %16,1'i kararsızım, %16,1'i katılıyorum, %3,6'sı da kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir.

“Lisansta almış olduğum Okul Deneyimi ve Öğretmenlik Uygulaması derslerinin öğretmenlik yaparken yararlı olacağını düşünüyorum.” maddesine öğrencilerin %7,45'i kesinlikle katılmıyorum, %5,4'ü katılmıyorum, %6,85'i kararsızım, %59,25'i katılıyorum, %20,3'ü de kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir.

“Türkçe öğretmeni olarak atandığım yerde bana yol gösterecek bir rehber öğretmenle birlikte çalışmayı isterim.” maddesine öğrencilerin %5,4'ü kesinlikle katılmıyorum, %8,05'i katılmıyorum, %6,25'i kararsızım, %55,4'ü katılıyorum, %23,9'u da kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir.

“Türkçe öğretiminde kullanılacak yöntem bilgisi konusunda kendimi yetersiz buluyorum.” maddesine öğrencilerin %9,85'i kesinlikle katılmıyorum, %39,3'ü

katılmıyorum, %25'i kararsızım, %22,1'i katılıyorum, %3 de kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir.

“Türkçe öğretmenliği bölümlerindeki alan derslerinin sayı bakımından yetersiz olduğunu düşünüyorum.” maddesine öğrencilerin %6,25'i kesinlikle katılmıyorum, %9,25'i katılmıyorum, %20,09'u kararsızım, %34,25'i katılıyorum, %28,6'sı da kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir.

Öğrencilerin, mesleki yeterlilik düzeyleri hakkında ifade ettikleri görüşler doğrultusunda ilgi çekici bulgular ortaya çıkmıştır. Buna göre öğrencilerin yarısından fazlası (% 57,7) kendilerini alan bilgisi açısından yetersiz görmektedir. Ayrıca öğrenciler, kendilerini % 49 oranında pedagojik formasyon bilgisi açısından; % 26 oranında da yöntem ve teknikleri kullanma açısından yetersiz hissetmektedir. Etkili ve verimli bir eğitimin yapılması için öğretmenlerin alan bilgisine, alanın öğretimiyle ilgili metot bilgisine ve pedagojik formasyon bilgisine sahip olmaları gerekmektedir. Bunlardan herhangi birisinin eksikliği, eğitimin istenen kaliteden uzak olmasına yol açar.

Öğrenciler alan bilgisi açısından yetersizliklerinin nedenini, alan derslerinin sayı bakımından az olmasına bağlamaktadırlar. Buna göre öğrenciler, % 64,4 oranında Türkçe Eğitimi Bölümleri'nde alan derslerinin sayı bakımından az olduğunu ifade etmektedirler.

Öğretmenlik her ne kadar yaparak ve yaşayarak öğrenilen bir meslek şeklinde değerlendirilse de temel bilgilerin mesleğe başlamadan önce edinilmesi gerekmektedir. Burada öğrencilerin motivasyonu kadar öğretim üyelerinin uygulamaları ve gayretleri de çok önemlidir. Aydın'a göre (2005) “öğrenciler, derslerin daha zevkli hale getirilmesini istemektedirler. Bu nedenle öğretim üyeleri sadece monoton bir anlatım yöntemi olan düz anlatımla ders anlatmamalı, değişik öğretim yöntemlerini araştırmalı ve her zaman kendilerine yeni bir şeyler katmalıdırlar.”

Öğretmen adayları gerek sınıf içinde oluşturulacak yapay ortamlarda gerekse Öğretmenlik Uygulaması derslerinde öğretim yöntem ve tekniklerini uygulamalıdırlar. Bu uygulamalar sırasında kuram ve uygulamalar arasındaki sıkıntılar görülmeli ve giderilmeye çalışılmalıdır. Aydın (2005) kuram ve uygulama arasındaki uyumsuzlukların, öğretmen eğitimcisinin en büyük sıkıntısı olduğunu, öğretim yöntemlerinin açıklanış biçimi itibarıyla fazlasıyla kurama dayalı ve didaktik kaldığını belirtmektedir. Kurama dayalı olarak verilmeye çalışılan metot

bilgisi öğretmen adayında bir yaklaşım ya da davranış değişikliği oluşturmaktan uzaktır.

Öğrenciler, sağlıklı bir eğitim ortamının şartlarından olan temel bilgi alanlarındaki (alan bilgisi, metot bilgisi, formasyon bilgisi) görüşlerini destekleyici nitelikte bazı görüşler de ortaya koymuşlardır. Örneğin % 39,75 oranındaki öğrenci derste işlenecek konularla ilgili olarak araç gereçler ve materyaller hazırlamakta zorlanacağını düşünmektedir. Ayrıca öğrencilerin yarısına yakın bir kısmı (%49,75) kendilerini genel kültür açısından yetersiz görmektedir. Bu görüşlerin ışığında öğretmen adayları, mesleğe başladıklarında mutlaka bir rehber öğretmenle çalışmayı istemektedirler. Mesleğe başladıktan sonra bir rehber öğretmenle birlikte çalışmayı isteyen öğrencilerin oranı % 80,2 olarak tespit edilmiştir. Öğrencilerin ortaya koydukları bu görüşler değerlendirilmeli ve uygun tedbirler alınmalıdır.

Sonuçlar

Türkçe öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını tespit etmek amacıyla yapılan bu araştırmadan elde edilen sonuçlar şöyle özetlenebilir:

1. Araştırmada kullanılan “Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği”nin maddeleri üzerinde yapılan analizler sonucunda bu maddelerin beş faktör yükü altında toplandığı tespit edilmiştir. Bunlar öğretmenlik mesleğine ilgi duyma, öğretmenlik mesleğine bağlılık, öğretmenlik mesleğini sevme, öğretmenlik mesleğinin gerekliliğine inanma ve öğretmenlik mesleğiyle ilgili yeterlilik düzeyleridir.

2. Öğrencilerin, öğretmenlik mesleğine ilgi duyma konusunda genel olarak olumlu tutumlar geliştirdikleri tespit edilmiştir. Buna göre öğrencilerin % 94,1’i öğretmenlik mesleğiyle ilgili her şeyin ilgilerini çektiğini; % 81,25’i boş zamanlarında meslekle ilgili etkinliklerde bulunmaktan hoşlandığını; % 87,25’i araştırmayı gerektirdiği için öğretmenlik mesleğini sevdiğini; % 93,85’i de öğretmenlerin, kendilerini sürekli geliştirmeleri gerektiğini düşünmektedir.

3. Öğrenciler, öğretmenlik mesleğine bağlılık konusunda da olumlu tutumlara sahiptir. Öğrenciler, % 84,85 oranında, zor şartlarda da olsa öğretmenlik yapmaktan mutlu olacaklarını; % 71,5 oranında, kendileri için en uygun mesleğin Türkçe öğretmenliği olduğunu; % 67,9 oranında, öğretmenliği zevkle yapmanın maddi olanaklarla ilgisi olmadığını; % 73,55 oranında da mümkün olsa bile başka bir mesleği seçmeyeceklerini ifade etmişlerdir.

4. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre öğretmen adaylarının, öğretmenlik mesleğini sevdiğini yargısına ulaşmak mümkündür. Öğrenciler % 80,4 oranında, öğretmenlik mesleğinin manevi doyumunun daha yüksek olduğunu; % 92,3 oranında, Türkçe öğretmenliğinin zevk alınarak yapılacak bir meslek olduğunu; % 95,9 oranında da sevgi, dostluk, barış gibi erdemlerin öğrencilere öğretilmesinde Türkçe öğretmenliğinin diğer öğretmenliklere göre daha iyi olduğunu düşünmektedirler.

5. Öğrenciler toplum ve birey hayatı açısından Türkçe öğretmenliğinin gerekli olduğuna inanmaktadırlar. Buna göre öğrencilerin % 84'ü Türkçe öğretmeni olarak topluma karşı sorumluluklarını daha iyi yerine getirebileceğini; % 80,4'ü demokratik öğrenme ortamı sağlamada Türkçe öğretmenliğinin önemli bir payı bulunduğunu; % 96,1'i de öğrencileri hayata hazırlamakta Türkçe öğretmenlerine büyük görevler düştüğünü ifade etmiştir.

6. Öğrenciler, mesleki yeterlilik düzeyleri hakkında ilgi çekici bulgular ortaya koymuşlardır. Buna göre öğrenciler % 49,75 oranında, genel kültür düzeyi açısından; % 57,7 oranında, alan bilgisi açısından; % 49 oranında, pedagojik formasyon bilgisi açısından; % 26 oranında da yöntem ve teknikleri kullanma becerisi açısından kendilerini yetersiz hissetmektedirler.

7. Öğrenciler, mesleki yeterlilik düzeyi konusunda ayrıca % 39,75 oranında, araç gereç ve ilgili materyal hazırlamakta zorlanacaklarını; % 64,4 oranında, alan derslerinin sayısının az olduğunu; % 80,2 oranında da mesleğe başladıktan sonra bir rehber öğretmenle çalışmayı istediklerini belirtmişlerdir.

Öneriler

1. Eğitim fakültelerinde öğretmenlik meslek bilgisi dersleri etkili ve verimli bir şekilde daha çok uygulamaya yönelik olacak şekilde işlenmelidir.

2. Öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlar üzerine daha fazla çalışma yapılmalı ve ortaya çıkan sonuçlara göre eğitim ortamlarının düzenlenmesi yoluna gidilmelidir.

3. Öğretmen eğitiminde önemli bir yer tutan Okul Deneyimi 1, Okul Deneyimi 2 ve Öğretmenlik Uygulaması derslerinin daha verimli bir şekilde yapılması için gereken tedbirler alınmalıdır. Ayrıca bu derslerde uygulamadan sorumlu fakülte öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısı da azaltılmalıdır.

4. Geleceğin öğretmenleri olan öğrencilerle öğretim üyeleri arasında sağlıklı ve yararlı bir iletişim süreci oluşturulmaya çalışılmalıdır.

5. Öğretmenlik mesleğine ilginin artırılması ve olumlu tutumların gerçekleşmesini sağlamak amacıyla meslek, sosyal, kültürel ve ekonomik yönlerden iyileştirilmelidir.

6. Öğretmen adayları teknoloji ve iletişim alanlarındaki bilgi ve uygulamalardan haberdar edilmelidir.

7. Öğrenciler, lisans eğitimleri sırasında konulara göre uygun yöntem ve teknik bilgisi ve bu bilgilerin uygulama biçimleri ile donatılmalıdır.

8. Öğretmenlik yaşam boyunca öğrenilen bir meslek olduğundan öğretmen eğitimi hizmet öncesinden, emekliliğine kadar devam etmelidir.

9. Öğretmen adayları barış, sevgi, güven, paylaşım vb. değerler ve bu değerlerin öğretimi bakımından en yüksek düzeyde eğitilmelidirler.

10. Her fakülte düzeyinde öğrencilerin gerek eğitimle ilgili, gerek özel hayatlarıyla ilgili karşılaştıkları sorunlara çözüm yolları arayabilecekleri rehberlik ve danışmanlık hizmetlerine yönelik birimler kurulmalıdır.

11. Özellikle Türkçe Eğitimi Bölümleri'nde alan derslerinin sayısı ve haftalık ders saatleri artırılmalıdır.

12. Öğretmen adaylarının genel kültür düzeylerinin artırılması amacıyla fakülte ve üniversite bünyesinde çeşitli sosyal ve kültürel etkinlikler düzenlenmeli ve bunlarda öğrencilere de görevler verilmelidir.

13. Okullarda görev yapmakta olan öğretmenler zaman zaman fakülte'deki derslere davet edilmeli böylece öğrencilerin, ihtiyaç duydukları bilgilere ilk kaynaktan ulaşmaları sağlanmalıdır.

Kaynaklar

Akçay, H., Tüysüz, C. ve Feyzioğlu, B. (2003). Bilgisayar destekli fen bilgisi öğretiminin öğrenci başarısına ve tutumuna etkisine bir örnek: mol kavramı ve avogadro sayısı. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, TOJET Nisan, 2(2), Makale 9.

Akpınar, Y. (2004). Eğitim teknolojisiyle ilgili öğrenmeyi etkileyebilecek bazı etmenlere karşı öğretmen yaklaşımları, *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, TOJET Temmuz, 3(3), Makale 15.

- Alport, G. (1935). Attitudes. In C. Murchison (Ed.) *A Handbook of Psychology*. Mass: Clark University Pres. (pp. 798–844).
- Aydın, E. (2005). Öğretmenlik uygulaması dersi nasıl daha verimli hâle getirilebilir? *Eğitimde İyi Örnekler Konferansı*.
- Azar, A. (2003). Öğretmenlik uygulaması ve okul deneyimi derslerine ilişkin görüşlerin yansımaları. *Millî Eğitim Dergisi*, (159).
- Bohner, G. ve Wanke, M. (2002). Attitudes and attitude change, Routledge:1st Edition.
- Büyükkaragöz, S. (1989). *Ortaöğretimde demokrasi eğitimi, öğretmen, öğrenci ve yöneticilerin demokratik tutum ve davranışları*. Konya.
- Çeliköz, N. ve Çetin, F. (2004). Anadolu öğretmen lisesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını etkileyen etmenler. *Millî Eğitim Dergisi*, (162).
- Doymuş K., Şimşek, Ü. ve Bayrakçeken, S. (2004). İşbirlikçi öğrenme yönteminin fen bilgisi dersinde akademik başarı ve tutuma etkisi. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 1(2).
- Duman, T. (1991). *Türkiye’de ortaöğretime öğretmen yetiştirme* (Tarihi Gelişim). Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Ekici, G. (2002). Biyoloji öğretmenlerinin laboratuvar dersine yönelik tutum ölçeği. www.efdergi.hacettepe.edu.tr.
- Gökçe, E. (1995). The role of the teacher in development of educational programs. *World Conference on Teacher Education*. İzmir: 9 Eylül Üniversitesi Yayınları.
- Gömlüksiz, M. N. (2004). Geleceğin öğretmenlerinin kitap okumaya ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. www.e-sosder.com. 3(7), 64–73.
- Gürbüzürk, O. ve Genç, S. Z. (2004). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(7).
- Güven, İ. (2001). Öğretmen yetiştirme boyutu, UNESCO, 45. Uluslararası Eğitim Kongresi, *Millî Eğitim Dergisi*, (150).
- İnceoğlu, M. (2004). *Tutum, algı, iletişim*. Ankara: Elips Kitap.
- Jeans, A. B. (1995). Teacher education: An international research agenda. *World Conference on Teacher Education*. İzmir: 9 Eylül Üniversitesi Yayınları.

- Katkat, D. ve Mızrak, O. (2003). Öğretmen adaylarının pedagojik eğitimlerinin problem çözme becerilerine etkisi. *Milli Eğitim Dergisi*, (158).
- Kazancı, M. ve Katırcıoğlu, H. (2002). Biyoloji öğretiminde bilgisayar kullanımının öğrenci tutumuna etkisi. *Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2).
- Krech, D. ve Grutchfield, R. (1965). *Sosyal psikoloji, (nazariyeler ve problemler)* (Çev. E. Güngör). İstanbul: Baha Matbaası.
- Küçükahmet, L. (2003). *Öğretimi planlama ve değerlendirme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Oktar, İ. ve Bulduk, S. (1999). Ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin davranışlarının değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, (142).
- Öğretmen adaylarının milli eğitim bakanlığına bağlı eğitim öğretim kurumlarında yapacakları öğretmenlik uygulamasına ilişkin yönerge*. (1998). Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Pehlivan, K. B. (2004). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve okul tutumları arasındaki ilişki. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, (14).
- Saraç, C. (2002). *Türk dili ve edebiyatı / Türkçe öğretmeni adaylarının yeterlilikleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları*. Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Şahin, F. Y. (2004). Ortaöğretim öğrencilerinin ve üniversite öğrencilerinin matematik korku düzeyleri. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 1(2).

Ek 1: Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği

Maddeler	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					
11					
12					
13					
14					
15					
16					
17					
18					
19					
20					
21					
22					
23					
24					
25					
26					
27					
28					
29					
30					
31					

Ek 2: Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeğinin Frekans ve Yüzde Tablosu

Maddeler	SEÇENEKLER										Toplam	
	1		2		3		4		5			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
	2	1,2	3	1,8	4	2,4	56	34,85	95	59,25	160	100
2	0	0	8	4,8	20	12,5	95	59,25	37	22,7	160	100
M3	62	38,7	78	48,55	9	5,4	9	5,4	2	1,2	160	100
M4	8	4,8	0	0	1	0,6	33	20,3	118	73,55	160	100
M5	5	3	6	3,6	13	8,05	64	39,9	72	44,95	160	100
M6	11	6,85	7	4,2	7	4,2	34	20,09	101	63,1	160	100
M7	2	1,2	4	2,4	2	1,2	77	47,95	75	46,75	160	100
M8	2	1,2	17	10,45	26	16,1	46	28,6	69	42,9	160	100
M9	53	33,05	56	34,85	20	12,5	7	4,2	24	14,9	160	100
M10	57	35,45	44	27,4	39	23,9	8	4,8	12	7,45	160	100
M11	66	41,1	52	32,45	23	14,3	17	10,45	2	1,2	160	100
M12	3	1,8	2	1,2	5	3	53	33,05	97	60,45	160	100
M13	1	0,6	9	5,4	21	13,1	61	38,1	68	42,3	160	100
M14	0	0	2	1,2	10	6,25	64	39,9	84	52,4	160	100
M15	2	1,2	2	1,2	2	1,2	47	29,2	107	66,7	160	100
M16	29	17,9	53	33,05	15	9,25	54	33,65	9	5,4	160	100
M17	9	5,4	5	3	11	6,85	66	41,1	69	42,9	160	100
M18	34	20,9	38	23,3	28	17,4	39	23,9	21	13,1	160	100
M19	0	0	1	0,6	14	8,65	89	55,4	56	34,85	160	100
M20	0	0	5	3	26	16,1	80	50	49	30,04	160	100
M21	3	1,8	1	0,6	2	1,2	55	34,25	99	61,9	160	100
M22	0	0	4	2,4	24	14,9	79	49,15	53	33,05	160	100
M23	12	7,45	77	47,95	44	27,4	19	12,1	8	4,8	160	100
M24	15	9,25	66	41,1	36	22,1	36	22,1	4	2,4	160	100
M25	12	7,45	56	34,85	26	16,1	60	37,5	6	3,6	160	100
M26	17	10,45	65	40,05	30	18,5	40	25	8	4,8	160	100
M27	18	11,05	84	52,4	26	16,1	26	16,1	6	3,6	160	100
M28	12	7,45	9	5,4	11	6,85	95	59,25	33	20,3	160	100
M29	9	5,4	13	8,05	10	6,25	89	55,4	39	23,9	160	100
M30	16	9,85	63	39,3	40	25	36	22,1	5	3	160	100
M31	10	6,25	15	9,25	34	20,09	54	34,25	46	28,6	160	100

Summary

**AN EVALUATION ON THE ATTITUDES OF TURKISH
TEACHER CANDIDATES THEIR PROFESSIONS**

Mehmet TEMİZKAN*

The human is interacting with environment from beginning birth and he/she is developing various character features, behavior forms, life philosophy and attitudes. The attitudes have a important position in these features. There are various definition about attitudes. The attitude is a mental, cognitive and behavioral reaction affinity which is organized about self, society subject and case by person related to experience, information, emotion and motivation.

Each scientist is defining his/her perspective this concept thus there are various definition about attitude concept. In spite of it can be saying the attitude concept is a generally reaction affinity which humans have about in a case, in a subject or in a matter.

There is a topic for each attitude. It can be a case, a subject, a person, a thing, a community or a culture...In addition these can be traditions, various behavioral forms and everything in daily life.

Each attitude consists of mainly elements. There are three constituent elements which are mental elements, cognitive elements and emotional elements. Emotional elements are related to the virtues system of a person. Mental elements are the experiences of a person which are related to cautionary in his/her environment. Behavioral elements are reflecting a behavior affinity to attitude subject. There is a direction for each attitude. The persons have positive or negative affinity to a subject.

In the last century a very fast evolution is occurring in pass process from industry society to information society in science and technology areas.

Address for correspondence: *Dr., Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü Antakya/HATAY, mtemizkan@mku.edu.tr

This evolution and progress also occur in education area. The progress and developments of in other areas (law system, economic system, social system...) is creating to rise of expectations from education system. The education system is based on three elements. These are students, teacher and education programs.

The teacher profession not only requires knowledge and skills but also positive attitude and elegant customs. The attitudes of teachers toward profession are related to loving the profession, dependence the profession and credence to need the profession from direction of social subjects.

This study is applied to determine the attitudes of Turkish teacher candidates about their profession. The study is applied on 160 students from Gazi University, Gazi Education Faculty, and Turkish Teacher Department. In this study was used "The Attitude Scale of toward Teacher Profession" because gathering data which developing by researcher. There are 31 items in the scale. Because provide the reliability and validity of attitude scale was applied reliability and factor analysis. Furthermore was used frequency and percent process in the analysis of data.

These results are achieved from study:

1. Teacher candidates are developing the positive attitudes about interesting to the profession. For example the rate % 94,1 of students are emphasized that they are interesting everything related to the Turkish teacher profession.

2. The students also have positive attitudes about credence to the profession. For example the rate % 84,85 of students are emphasized that they will happy in hard condition with Turkish teacher profession.

3. According to the data that are achieved from this study, teacher candidates love the teacher profession. For example the rate % 92,3 of students are emphasized that they will enjoy with Turkish teacher profession.

4. The students are thinking that Turkish teacher profession is very necessary for person and social life. For example the rate % 80,4 of students are emphasized that Turkish teacher profession is very important in providing to democratic classroom atmosphere.

5. The students are feeling inadequate themselves from point of common culture level (%49,75), content knowledge level (%57,7) and formation knowledge level (%49).